

## Valtiovarainvaliokunta

### Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2023 lisätalousarvioksi

#### JOHDANTO

##### *Vireilletulo*

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2023 lisätalousarvioksi (HE 325/2022 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

##### *Jaostovalmistelu*

Asia on valmisteltu asiayhteyden mukaisesti kaikissa valtiovarainvaliokunnan jaostoissa.

#### VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Hallitus esittää määrärahojen lisäämistä 2,1 mrd. eurolla ja varsinaisten tulojen alentamista nettomääräisesti 6 milj. eurolla. Verotuloarviota alennetaan 45 milj. eurolla, mikä aiheutuu lähinnä varainsiirtoveron vähennyksestä (-139 milj. euroa) ja korkotulojen lähdeveron lisäyksestä (94 milj. euroa). Lisäksi sekalaisten tulojen arviota esitetään korotettavaksi yhteensä 39 milj. eurolla, joka johtuu pääosin Suomen Vientiluotto Oy:n vienti- ja alusluottojen korontasaustoiminnasta kertyvistä korkohyvityksistä ja suojaustulosta.

Suurimmat menolisäykset esitetään valtiovarainministeriön hallinnonalalle hyvinvointialueiden rahoituksen vahvistamiseen (500 milj. euroa), työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle takautuvasti maksettavan määräaikaisen sähköhyvityksen kustannusten kattamiseen (388 milj. euroa) sekä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle määräaikaisten maatalouden ja vesiviljelyn kustannustukien maksamiseen (96 milj. euroa).

Valiokunta pitää myös tarpeellisena, että puolustushallinnon määrärahoja korotetaan noin 43 milj. eurolla ja hyväksytään Puolustusvoimien materiaalisen kehittämisen 2023-tilausvaltuuden (PVKEH 2023) korotus noin 702 milj. eurolla, mistä aiheutuvat menot jakaantuvat vuosille 2023—2027. Lisäyksillä korvataan Ukrainaan toimitettua materiaalia.

On niin ikään tärkeää, että esi- ja perusopetuksen sekä varhaiskasvatuksen koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin avustuksiin osoitetaan lisäresursseja (20 milj. euroa), kuten myös nuorisorikollisuuden ehkäisemiseen ja torjuntaan (19 milj. euroa).

## **Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**

Maakuntien lentoyhteyksien turvaamiseen esitetään 17 milj. euron lisäystä, joka antaa mahdollisuuden jatkaa nykyistä, 30.7.2023 päättyvää sopimuskautta 28.4.2024 saakka. Tiedonvälityksen ja uutisjulkaisujen tukemiseen ehdotetaan 7 milj. euron valtionavustusta, jonka tarkoituksena on tukea kattavaa ja demokratian kannalta tärkeää tiedonvälitystä sekä luotettavien uutisjulkaisujen tuottamista. Tavoitteena on kehittää journalistista työtä niin, ettei tuelle ole enää jatkossa tarvetta.

Metsähallituksen peruspääomaa esitetään alennettavaksi yhteensä noin 6,5 milj. eurolla aiheutuen pääosin noin 30 000 hehtaarin tasesiirrosta liiketoimintakäytöstä suojelukäyttöön. Tämän arvioidaan heikentävän Metsähallituksen vuotuista tulosta noin 0,4 milj. eurolla.

Hallitus esittää myös lainanottovaltuuden korottamista 150 mrd. eurosta 170 mrd. euroon, johon sisältyvän lyhytaikaisen lainan enimmäismäärä esitetään lisättäväksi 25 mrd. eurosta 29 mrd. euroon. Valtion velanhoidomenoihin esitetään lisäystä 1 073 milj. euroa olettaen sekä lyhyen että pitkän jakson korkotason olevan 2,9 prosenttia. Valtionvelan korkomenot nousevat siten noin 2 586 milj. euroon vuonna 2023.

Valtiovarainvaliokunta on poistanut eduskunnassa käsittelemättä jääneiden talousarvioesitykseen liittyvien lakiehdotusten (HE 132/2022 vp ja HE 133/2022 vp) budjettivaikutukset, yhteensä 4,676 milj. euroa. Lisäksi valiokunta on lisännyt talousarvioon 5 milj. euroa, koska eduskunta on hyväksynyt hallituksen esitykseen HE 175/2022 vp muutoksen (EV 288/2022 vp — TyVM 25/2022 vp), joka lisää valtion menoja mainitulla summalla. Tämän lisäyksen seurauksena lisätalousarvio ylittää 324 000 eurolla hallituksen esityksen ja vuodelle 2023 asetettu valtiontalouden kehys ylittyy 274 000 eurolla.

Vuoden 2023 lisätalousarvioesitys lisää valtion nettolainanoton tarvetta 2,1 mrd. euroa. Valtion nettolainanotoksi vuonna 2023 arvioidaan noin 10,4 mrd. euroa. Budjetoidun valtionvelan määrän arvioidaan olevan noin 158 mrd. euroa vuonna 2023, mikä on noin 56 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

## **VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT**

### **MÄÄRÄRAHAT**

#### **Pääluokka 26**

#### **SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA**

#### **40. Maahanmuutto**

##### *01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille esitetään 110 000 euron lisäystä, joka liittyy hallituksen eduskunnalle antamaan esitykseen väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Pääluokka 26**

muuttamisesta (HE 132/2022 vp). Valiokunta poistaa määrärahan lisätalousarviosta, koska asia jää eduskunnassa käsittelemättä.

*Momentti muuttuu seuraavaksi:*

*(Poist.)*

**Pääluokka 28**

**VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA**

**30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto**

*03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Valiokunta vähentää momentilta 4 566 000 euroa, koska väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain muuttamista ym. (HE 132/2022 vp) sekä digitaalista henkilöllisyyttä (HE 133/2022 vp) koskevien hallituksen esitysten käsittely eduskunnassa jää kesken, eikä lakiesityksiä hyväksytä.

*Momentti muuttuu seuraavaksi:*

Momentille myönnetään lisäystä 566 000 euroa.

**89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus**

Momentille 28.89.31 ehdotetaan 155,6 milj. euron määrärahaa, josta 150 milj. euroa osoitetaan hyvinvointialueiden lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Kysymyksessä on vuoden 2024 tammikuussa maksettavan rahoituserän osittainen aikaistus. Muutos on valtiontalouden näkökulmasta kustannusneutraali, sillä ensi tammikuussa maksettava, vuoden 2022 tilinpäätöstietojen pohjalta laskettava korjauserä pienenee vastaavasti 150 milj. eurolla. Muutoksella pyritään tukemaan alueiden toimintaa niin, etteivät ne joutuisi turvautumaan vuoden 2023 aikana lyhytaikaiseen lainanottoon tai toteuttamaan lyhyen aikavälin rahoituskapeikkojen vuoksi sopeuttamistoimia, jotka olisivat epätarkoituksenmukaisia toiminnan kokonaisuuden kannalta.

Lisäksi momentille 28.89.33 ehdotetaan 350 milj. euron määrärahaa, joka on tarkoitettu avustukseksi sote-uudistuksen käynnistymisestä aiheutuviin tilapäisiin kustannuksiin sekä toiminnan vaikiinnuttamiseen ja kehittämiseen. Määrärahaa ei voida käyttää suoraan hyvinvointialueiden lakisääteisiin tehtäviin, mutta se antaa mahdollisuuden rahoittaa toiminnan käynnistämiseen liittyviä kustannuksia, jolloin lakisääteisiin tehtäviin osoitettua yleiskatteellista rahoitusta voidaan ohjata aiempaa enemmän mm. hoitojonojen purkamiseen. Tämäkään tukimuoto ei nosta pysyvästi hyvinvointialueiden valtionrahoituksen tasoa, sillä rahoitus vähennetään hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 5 §:n mukaisesti valtion yleiskatteellisen rahoituksen perusteena olevista käyttökustannuksista.

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Pääluokka 28**

Valiokunta on esitykseen tyytyväinen ja toteaa, että alueiden onnistunut aloitus on keskeistä paitsi palvelujen toimivuuden myös julkisen talouden kannalta. On mm. tärkeää, että alueet saavat tietojärjestelmät toimiviksi kokonaisuuksiksi, jotka tukevat ja edistävät palvelujen järjestämistä.

Samalla on tärkeää varmistaa, että lisärahoitus edistää välillisesti hoitojonojen purkamista, sillä hoitojonot ja palveluvelka ovat kasvaneet monilla sosiaali- ja terveydenhuollon sektoreilla. Hoito-, palvelu- ja kuntoutusvelan euromääräistä suuruutta on käytettävissä olevien tietojen pohjalta vaikeaa arvioida, mutta sosiaali- ja terveysministeriön marraskuussa 2022 laatiman hyvin karkean arvion mukaan hoito- ja palveluvelkaa olisi yhteensä 793—1 133 milj. euroa. Kun huomioon otetaan Suomen kestävän kasvun ohjelman mukainen lisärahoitus (256 milj. euroa), hoito- ja palveluvelan korjaamisen lisäresurssitarve olisi arvion mukaan 537—878 milj. euroa.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että hyvinvointialueet edistävät hoitoon pääsyä konkreettisesti ja varmistavat, että myös palvelujen tuottavuus paranee. Hoitojonojen määrätietoinen purkaminen on välttämätöntä myös valmistauduttaessa perusterveydenhuollon hoitotakuun tiukentumiseen, jota koskeva lainsäädäntö tulee voimaan asteittain 1.9.2023 lukien.

*Lasten tehohoidon kehittämistarpeet*

Valiokunta kiinnittää vakavaa huomiota lasten tehohoidon akuutteihin ongelmiin. Lasten tehohoitoa ei ole voitu tarjota riittävästi, minkä vuoksi mm. lasten sydänleikkauksia ei ole voitu toteuttaa suunnitellusti ja sydänkirurgia on pahasti jonoutunut. Taustalla on erityisesti puute lasten tehohoitoon erikoistuneesta hoitohenkilökunnasta.

Saadun selvityksen mukaan tilanteeseen on pyritty löytämään ratkaisuja työryhmässä, jonka ehdotusten pohjalta on suunniteltu ja osin jo käynnistetty kehittämistoimenpiteitä lasten tehohoidon ja työnjaon kehittämiseksi. Työryhmän ehdottamien toimenpiteiden kustannusvaikutukset ovat vajaat 5 milj. euroa, jotka aiheutuvat mm. henkilöstön palkkauksen tarkistuksista ja hoitokapasiteetin lisäämisestä.

Valiokunta toteaa, että lasten tehohoidossa on kyse alueiden ja HUS-yhtymän lakisääteisestä tehtävästä, jota ei voida rahoittaa valtionavustuksella, vaan toiminta rahoitetaan rahoituslain yleiskatteellisella rahoituksella ja hyvinvointialueiden välisellä laskutuksella. On siksi tärkeää, että yleiskatteellisessa rahoituksessa otetaan jatkossa huomioon lasten tehohoidon toimintatapamuutokset ja merkittävästi koonneet kustannukset. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön tulee huolehtia siitä, että erikseen rahoitettavat kehittämistoimet etenevät ripeästi ja ne kohdennetaan siten, että ne lisäävät aidosti lasten tehohoidon saatavuutta.

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Pääluokka 29**

**Pääluokka 29**

**OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA**

**10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö**

*20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille esitetään 23,5 milj. euron lisäystä, josta 20 milj. euroa osoitetaan koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin avustuksiin.

Valiokunta on tyytyväinen määrärahalisäykseen ja toteaa, että kuluvan vuoden talousarvioon sisältyy 15,2 milj. euron määräraha esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimiin. Kun käytettävissä on myös edellisiltä vuosilta säästyneitä määrärahoja, esi- ja perusopetuksen sekä varhaiskasvatuksen koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen voidaan saadun selvityksen mukaan osoittaa nyt yhteensä noin 66 milj. euroa.

Lisäyksestä huolimatta tasa-arvorahoitus vähenee vuoteen 2022 verrattuna, koska kuluvan vaalikauden aikana toimeenpantu kolmivuotinen Oikeus oppia -kehittämishjelma ja siihen liittynyt määräraha-rahitus ovat päättyneet. Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin on vuosien 2020—2022 aikana myönnetty erityisavustuksia yhteensä noin 241 milj. euroa, jolloin määrärahaa on ollut vuosittain jaettavissa noin 80 milj. euroa.

Valiokunta korostaa koulutuksellista tasa-arvoa parantavien avustusten merkitystä, sillä oppimiserot ovat kasvaneet ja oppimistulokset heikentyneet. Koulutasolla muutos näkyy siten, että heikoimpien koulujen tulokset ovat entistä heikompia. Saadun selvityksen mukaan tarveperusteinen rahoitus on osoittautunut toimivaksi ja vaikuttavaksi keinoksi vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa.

On tärkeää, että vuoden 2023 alusta voimaan tulleella lainmuutoksella (laki opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta; 489/2022) on vakinaistettu koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin myönnettävä erityisavustus. Avustusta voidaan nyt myöntää neljäksi vuodeksi kerrallaan, mikä lisää rahoituksen pitkäjänteisyyttä ja ennakoitavuutta. Em. lain 44 a §:n mukaan laissa tarkoitettua erityisavustusta voidaan myöntää valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa.

Valiokunta viittaa vuoden 2023 talousarviosta antamaansa mietintöön (VaVM 37/2022 vp) ja korostaa myös tässä yhteydessä, että tasa-arvoa edistäviin toimiin tarkoitettu valtionavustus on tärkeää saattaa pysyvästi nykyistä korkeammalle tasolle. On niin ikään tärkeää, että toiminnan vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti.

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Pääluokka 32**

**Pääluokka 32**

**TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA**

**01. Hallinto**

*03. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Valiokunta pitää tärkeänä, etteivät suuret rakenteelliset uudistukset heikennä alueellisten toimijoiden edellytyksiä hoitaa heille lainsäädännössä asetettuja tehtäviä. Valiokunta nostaa esille työvoima- ja yrityspalveluiden uudistuksen (HE 207/2022 vp), jossa julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu on tarkoitus siirtää 1.1.2025 lukien työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille. Uudistuksen rahoitus kohdistuisi kuntiin hallituksen esityksessä esitetyn rahoitusmallin ja määriteltujen kriteereiden perusteella. Alustavien arvioiden mukaan laskennalliset nettomuutokset vaihtelevat kuntakohtaisesti +39 eurosta -141 euroon asukasta kohden. Hyvinvointialueittain tarkasteltuna nettovaikutus olisi positiivinen kaikilla Uudenmaan hyvinvointialueilla ja Helsingissä sekä Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Pohjanmaalla. Suurimmat negatiiviset vaikutukset uudistuksella olisivat Kainuun (-58 euroa/asukas), Keski-Suomen (-31 euroa/asukas), Kymenlaakson (-29 euroa/asukas) ja Pohjois-Karjalan (-29 euroa/asukas) hyvinvointialueilla.

Valiokunta korostaa, että uudistuksen alueet olisivat optimaalisia työssäkäynnin näkökulmasta. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että rahoituksen riittämättömyys voi muodostaa riskin uudistukselle asetettujen tavoitteiden toteuttamiselle. Valiokunta yhtyy työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan (TyVM 26/2022 vp), hallintovaliokunnan (HaVL 36/2022 vp) ja talousvaliokunnan (TaVL 61/2022 vp) huoleen rahoitusmallin alueellisesta yhdenvertaisuudesta ja pitää tärkeänä, että rahoituksen kriteerien toimivuutta ja rahoituksen kohdentumista seurataan tarkoin. Valiokunta pitää tärkeänä varmistaa, että äkillisissä alueellisissa rakennemuutostilanteissa ongelmiin kytetään reagoimaan nopeasti turvaamalla joustava rahoitus.

**30. Työllisyys ja yrittäjyys**

*51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)*

Momentilta ehdotetaan vähennettäväksi 5 milj. euroa, joka liittyy hallituksen eduskunnalle antamaan esitykseen julkisista työvoima- ja yrityspalveluista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi sekä laiksi sosiaalisista yrityksistä annetun lain kumoamisesta (HE 175/2022 vp). Hallituksen esityksen mukaan laajaa taloudellista toimintaa harjoittavien järjestöjen palkkatukea rajoitettaisiin niin, että ne voisivat saada 100-prosenttista tukea enimmillään 200 000 euroa kolmen verovuoden aikana.

Eduskunta on kuitenkin hyväksynyt lakiehdotuksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön mukaisena, jolloin 100-prosenttinen palkkatuki säilyy edellä mainitulta osin muuttumattomana (EV 288/2022 vp — TyVM 25/2022 vp).

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Pääluokka 32**

Valiokunta lisää momentille 5 000 000 euroa.

*Momentti muuttuu seuraavaksi:*

Momentilta vähennetään 2 137 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 325/2022 vp)

**TULOARVIOT**

**Osasto 15**

**LAINAT**

**03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta**

*01. Nettolainanotto ja velanhallinta*

Valiokunta ehdottaa momentille lisättäväksi 324 000 euroa nimellisarvoiseen nettolainanottoon.

Lisäys aiheutuu valiokunnan menomomenteille 26.40.01, 28.30.03 ja 32.30.51 ehdottamista muutoksista.

*Momentti muuttuu seuraavaksi:*

Momentille merkitään lisäystä 2 127 305 000 euroa.

**Suostumus**

(Kuten HE 325/2022 vp)

**YHTEENVETO**

Hallituksen esityksessä ehdotetaan määrärahoihin 2 121 023 000 euron lisäystä, tuloarvioihin (pl. nettolainanotto ja velanhallinta) 5 958 000 euron vähennystä ja nettolainanottoon ja velanhallintaan 2 126 981 000 euron lisäystä.

Valiokunta on lisännyt määrärahoja 324 000 euroa. Vastaava lisäys on tehty tuloarvioihin momentille 15.03.01.

Ehdotettujen muutosten jälkeen olisivat kuluvaan vuoden budjetoidut tuloarviot ja määrärahat varsinainen talousarvio ja lisätalousarvio huomioon ottaen 83 461 731 000 euroa.

## Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp

### VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

*Eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen HE 325/2022 vp sisältyvän ehdotuksen vuoden 2023 lisätalousarvioksi edellä todetuin muutoksin.*

*Eduskunta päättää, että vuoden 2023 lisätalousarviota sovelletaan 8.3.2023 alkaen.*

Helsingissä 24.2.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk  
jäsen Anders Adlercreutz r (osittain)  
jäsen Tarja Filatov sd  
jäsen Timo Heinonen kok (osittain)  
jäsen Katja Hänninen vas  
jäsen Esko Kiviranta kesk  
jäsen Jari Koskela ps  
jäsen Katri Kulmuni kesk  
jäsen Pia Lohikoski vas  
jäsen Matias Martinen kok  
jäsen Sari Multala kok  
jäsen Riitta Mäkinen sd  
jäsen Raimo Piirainen sd  
jäsen Sari Sarkomaa kok  
jäsen Sami Savio ps  
jäsen Iris Suomela vihr  
jäsen Pia Viitanen sd  
jäsen Ville Vähämäki ps  
varajäsen Sari Essayah kd (osittain)  
varajäsen Anne Kalmari kesk  
varajäsen Toimi Kankaanniemi ps  
varajäsen Anneli Kiljunen sd  
varajäsen Veronica Rehn-Kivi r (osittain)  
varajäsen Janne Sankelo kok (osittain)

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko  
valiokuntaneuvos Mari Nuutila  
tarkastusneuvos Arto Mäkelä  
valiokuntaneuvos Tarja Järvinen

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Vastalause 1/ps**

**Vastalause 1/ps**

**Yleisperustelut**

Useiden toisiaan seuranneiden kriisien ja istuvan hallituksen löysäksi arvioidun rahankäytön takia keskeiseksi vaaliteemaksi on noussut julkisen talouden kestävyys. Puolueiden kesken vallitsee laaja konsensus siitä, että Suomen valtion velkakestävyys ja kriisipuskureiden takia on välttämätöntä tasapainottaa taloutta joko menoleikkausten, veronkorotusten tai kasvua tuottavien investointien kautta.

Kaikissa keinoissa on omat ongelmansa. Menoleikkaukset tarkoittavat usein kipeitä etuuksien tai palvelutason heikennyksiä. Veronkorotukset puolestaan leikkaisivat kotitalouksien ostovoimaa, nostaisivat hintatasoa ja heikentäisivät maamme kilpailukykyä. Voimakkaan inflaation vallitessa kotitalouksien ostovoima on heikentynyt. Suomen vientikilpailukyky täytyy säilyttää hyvällä tasolla. Palkkojen ostovoiman ylläpitäminen tulevalla hallituskaudella on kuitenkin erittäin tärkeää. Eräs mahdollisuus voisi olla työtulovähennyksen kasvattaminen keskituloisten osalta sitoen vähennysmäärä työllisyysasteen kasvuun tai johonkin muuhun tekijään.

Kasvun aikaansaaminen kuulostaa houkuttelevalta ratkaisulta, mutta se ei ole helppoa. Keinot talouskasvun kiihdyttämiseksi ovat joko leikkauksia kohteista, jotka eivät vaikuta talouskasvuun, sekä kasvua lisääviä rakenneuudistuksia tai vaihtoehtoisesti investointeja esimerkiksi tutkimukseen, tuotekehitykseen ja koulutukseen. Valitettavasti vallitsee epäselvyyttä siitä, millaisilla investoinneilla olisi mahdollista saavuttaa pysyvää talouskasvua enemmän kuin viime kädessä velkarahalla toteutettaviin investointeihin kuluu rahaa.

Investoinnit energia-, ilmasto-, tutkimus- ja kehitystoimintaan nähdään tällä hetkellä laajalti sekä välttämättömiksi että taloudellisesti kannattaviksi sijoituksiksi. Tähän konsensusajatuksen sisältyy useita riskejä. Valitettavasti keskustelu näistä riskeistä on vähäistä tai jopa olematonta. Vaikka Suomi saisi edelläkävijäroolissa jotain kilpailuetua muihin maihin nähden, vaarana on, että investoinnit suuntaantuvat sittenkin väärin, eivätkä ole kannattavia. Vaihtoehtoisesti keksimme jotain kaupallistettavaa, mutta muut maat ottavat innovaatioistamme oppia ja kopioivat parhaat käytänteet itselleen, ilman että Suomi hyötyy panostuksistaan ja edelläkävijyydestään taloudellisesti.

Näemme valitun kansallisen strategian olevan täynnä riskejä, joista ei haluta käydä yhteiskunnallista keskustelua. 2000-luvun tunnetuimpia liikkeenjohdon strategiakirjoja on Sinisen meren strategia, jossa pyritään luotsamaan yritys uudelle markkina-alueelle, jossa ei ole kilpailua. Näyttää siltä, että kuvittelemme noudattavamme tätä strategiaa yrittämällä luotsata koko Suomea siniselle merelle, jossa ei ole kilpailua. Tosiasia on kuitenkin se, että me todellisuudessa yritämme jatkossakin tehdä juuri samoja tuotteita kalliimmalla ja yritämme edelleen myydä niitä samoille ostajille. Toisin sanoen näemme, että globaali kilpailu ja Suomen tiukempi päästövähennystavoite tosiasiassa heikentävät kilpailukykyämme, ja emme pysty saavuttamaan suurempia markkinaosuuksia, koska tuotteillamme ei ole todellista kilpailuetua.

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Vastalause 1/ps**

Perussuomalaisten mielestä on perusteltua suosia menoleikkauksia, kun julkista taloutta tasapainotetaan. Lyhyellä aikavälillä menoleikkaukset pienentävät taloudellista aktiviteettia, mutta pitkällä aikavälillä kyseessä on vähäriskisin tie.

On valitettavaa, että lakitasoisesti seuraavien hallituksien kädet on jo sidottu ilmastotavoitteiden ja T&K-menojen osalta. Mikäli valittu strategia havaitaan myöhemmin virheelliseksi, asioiden muuttaminen on tehty mahdollisimman hankalaksi. Vaikka tämä tuokin jatkuvuutta valtion toimintaan, parlamentarismissa on ongelmallinen ajatus, että hallitukset jättävät seuraajilleen pitkäksi aikaa sitovat puitteet.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään seuraava epäluottamusehdotus:

***Vastalauseen epäluottamusehdotus***

Eduskunta toteaa, että hallitus talouspolitiikallaan kasvattaa vastuuttomasti valtion menoja ja vastuita. Inflaation heikentäessä kansalaisten ostovoimaa hallitus on jättänyt toteuttamatta toimet, joilla laskettaisiin olennaisesti liikkumisen ja elämisen kustannuksia. Samalla hallitus on kuitenkin sitonut Suomen EU:n elvytyspakettiin sekä muihin vastaaviin tukiohjelmiin, joiden hyödyt menevät muiden maiden kansalaisille, mutta maksaja on suomalainen. Eduskunta katsoo, että hallitus on epäonnistunut kansalaisten kestävä hyvinvoinnin puolustamisessa, ei ole toteuttanut toimenpiteitä, joilla olisi lisätty tuottavia työtunteja yhteiskunnassa, ja on laiminlyönyt Suomen EU-edunvalvonnan.

**Yksityiskohtaiset perustelut**

**MÄÄRÄRAHAT**

**Pääluokka 28**

**VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA**

**89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus**

*33. Valtionavustus hyvinvointialueiden toiminnan vakiinnuttamisen ja kehittämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)*

Hallituksen toteuttama sosiaali- ja terveystalouden uudistus heikentää julkista taloutta lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä miljardeilla euroilla ja syventää kestävyysvajetta pitkällä aikavälillä. Massiivinen aluehallintouudistus aiheuttaa väistämättömiä muutuskustannuksia, jotka on aliarvioitu alakanttiin. Tästä huolimatta hallitus on tietoisesti alirahoittanut hyvinvointialueet ja siten sote-palvelut. Ongelmat kasautuvat varsinaisesti seuraavalle hallitukselle, joka joutuu ratkomaan elinkelvottomien hyvinvointialueiden selviämiseen liittyviä haasteita.

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Vastalause 1/ps**

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään seuraava lausuma:

***Vastalauseen lausumaehdotus 1***

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa pikaisesti esityksen pahasti puutteellisen hyvinvointialueiden rahoituslain korjaamiseksi.

**Pääluokka 32**

**TYÖ- JA LIIKENNEMINISTERIÖN HALLINNONALA**

**40. Yritysten erityisrahoitus**

*49. Takautuvasti maksettava sähköhyvitys (arviomääräraha)*

Kansalaisten ja yritysten tukeminen elinkustannuskriisissä on perusteltua ja järkevää. Tukimuotojen puutteellinen valmistelu hallituksen toimesta on kuitenkin vaikeuttanut tyydyttävän lopputuloksen aikaansaamista. Vaikka Venäjän hyökkäyssota alkoi helmikuussa 2022, vasta syksyllä budjettiriihessä hallitus heräsi tukien välttämättömyyteen. Ja vain pari viikkoa ennen joulua hallitus huomasi riihessä sovittujen sähkötukien olevan riittämättömiä ja hyvin lyhyellä valmisteluajalla toki esityksen sähköhyvityksestä.

Suomalaisille on suunnattu useita jopa osittain päällekkäisiä tukimuotoja, joiden vaikutusarvioita tai kohdentumista ei ole ehditty pohtia. Tämän seurauksena tuet kohdistuvat hyvätuloisille, valtio käyttää tukiin tarpeettoman paljon rahaa ja niiden maksatuksissa on huomattavia ajallisia viiveitä.

Sota ja erilaiset logistiset shokit jatkunevat vielä pitkään. On siis todennäköistä, että koemme hintashokkeja myös lähitulevaisuudessa. Hallitus ei voi etukäteen arvata, minkä tuotteiden hinnoissa shokkeja esiintyy. Esimerkiksi lämpimän talven jäljiltä sähkön hinnannousu ei olekaan ollut niin suuri kuin aiemmin pelättiin, ja osa jo päätetyistä tukitoimista on osoittautunut ennakoitua vähemmän tarpeellisiksi.

Pystyäkseen vastaamaan nopeasti hintashokkeihin hallituksen on nopeutettava reagointiaan ennakkovalmisteluilla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään seuraava lausuma:

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Vastalause 1/ps**

***Vastalauseen lausumaehdotus 2***

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii tulevien hintashokkien varalta selkeän toimintasuunnitelman, joka sisältää muun muassa välttämättömiksi katsottavien hyödykkeiden hintaseurannan ja hyvissä ajoin etukäteen valmistellut tukitoimet.

**Pääluokka 35**

**YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA**

Ympäristöministeriön menot ovat kasvaneet merkittävästi vaalikauden aikana. Vuonna 2019, jolloin elettiin viimeinen kokonainen vuosi ennen korona- ja sota-aikaa, ministeriön talousarvion loppusumma oli 199,3 miljoonaa euroa. Kuluvan vuoden ajantasaisessa talousarviossa summa on jo 357 miljoonaa euroa. Tämä tarkoittaa määrärahojen kasvaneen tällä vaalikaudella 80 prosenttia.

Tavoitteena tulee olla menojen kasvun pysäyttäminen ja sen jälkeen menojen saattaminen laskuun. Ruotsin uusi oikeistohallitus lopetti ympäristöministeriön. Suomessa maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö tulee yhdistää niin, että esimerkiksi asuntoasiat voidaan siirtää ympäristöministeriöstä sisäministeriön osastoksi. Näin saadaan merkittävää säästöä ja tehokkuutta.

Metsähallitus siirtää pysyvään suojeluun yli 50 omistamaansa metsäaluetta. Uudet suojelupäätökset ovat suuremmat kuin koko hallituskauden aikana on yhteensä esitetty. Kyseiset alueet ovat jo nyt olleet rajoitetussa käytössä tai metsätaloustalouden ulkopuolella. Statuksen muuttaminen suojelluksi ei siis näennäisesti muuta mitään, mutta käytännössä alueen saatua suojelustatuksen sen myöhempi hyödyntäminen vaikeutuu merkittävästi.

Suomen metsäteollisuudella on vähäisten sateiden ja Venäjältä tulevan puuntuonnin lakkaamisen takia vaikeuksia saada raaka-aineita. Energiakriisistä selvitäksemme ja ilmastonmuutoksen hillitsemisessä biopolttoaineet ovat tärkeässä asemassa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään seuraavat lausumat:

***Vastalauseen lausumaehdotus 3***

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää selvityksen maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön yhdistämisestä.

***Vastalauseen lausumaehdotus 4***

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, onko energiahuoltovarmuuden ja metsäteollisuuden näkökulmasta näin laaja suojelupäätös perusteltu, ja tarvittaessa jättää kyseiset alueet Metsähallituksen rajoitetun käytön alueiksi.

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Vastalause 1/ps**

**TULOARVIOT**

**Osasto 15**

**LAINAT**

**03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta**

*01. Nettolainanotto ja velanhallinta*

Nettolainanotosta noin miljardi euroa on seurausta valtion velkakorkojen noususta. Suomessa velkakirjojen juoksuajat ovat verrokkeihin nähden tavanomaista lyhyemmät, mikä altistaa Suomea korkojen nousulle näitä maita enemmän.

Korkomenojen kasvu on ollut jopa nopeampaa kuin valtion liikkeellä olevien velkakirjojen juoksuajoista ja uudelleenrahoitustarpeesta voisi päätellä. Tämä johtuu siitä, että valtio on johdannaiskaupoilla muuttanut valtionvelan efektiivistä juoksuaikaa todellista lyhyemmäksi.

Tavallisesti pitempien juoksuaikojen lainojen korkotaso on lyhyitä juoksuaikoja korkeampi, jolloin lyhyen juoksuajan lainasalkun korko jää matalammaksi kuin pitkän juoksuajan lainasalkulla. Valitettavasti nykyisessä tilanteessa, kun korkokäyrä ei enää ole merkittävästi nouseva ja korkotaso on loikannut, valittu strategia on tullut hyvin kalliiksi.

Asiantuntijakeskusteluissa on käynyt ilmi, että tämä valtion lainakannan juoksuajan lyhentäminen on kansallinen poliittinen päätös, eikä siihen ole mitään velvoitetta esimerkiksi Euroopan keskuspankin tai muun ylikansallisen tahon puolelta.

Perussuomalaiset varoittivat vuoden 2021 talousarvion käsittelyn yhteydessä (VaVM 36/2020 vp — HE 146/2020 vp — HE 227/2020 vp), että maailmanlaajuinen korkotaso oli laskenut erityisesti euroalueella ennätysellisen alhaiseksi ja että oli epäselvää, voisivatko korot laskea nykyiseltä tasolta enää merkittävästi. Tämän takia ehdotimme valtion ja muiden julkisyhteisöjen lainakannan keskiuoksuajan nostamista esimerkiksi myymällä tavanomaista pidemmän juoksuajan velkakirjoja eli yli kymmenen vuoden velkakirjoja.

Nyt kun vahinko on jo osittain tapahtunut, asialle on liian myöhäistä tehdä mitään. Silti olisi perusteltua miettiä valtion lainanhallintastrategia uusiksi, sillä nollakorkojen aika tuskin palaa kovin nopeasti. On löydettävä tasapaino monipuolisen velkakirjatarjonnan, korkomenojen pitkän aikavälin minimoinnin ja korkomenojen vaihtelun minimoimisen välillä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään seuraava lausuma:

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Vastalause 1/ps**

***Vastalauseen lausumaehdotus 5***

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, millaisiin toimenpiteisiin valtion velanhallinnassa tulisi ryhtyä, että korkomenot voitaisiin samanaikaisesti minimoida ja tulevien korkomenojen ennakoitavuus voitaisiin maksimoida, kun oletuksena on, että korkojen normalisoituminen nollatasolta on pysyvä ilmiö.

***Ehdotus***

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus valtion lisätalousarvioksi vuodelle 2023 hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin,

että edellä ehdotetut viisi lausumaa hyväksytään ja

että yleisperusteluissa ehdotettu epäluottamusehdotus hyväksytään.

Helsingissä 24.2.2023

Ville Vähämäki ps

Sami Savio ps

Jari Koskela ps

Toimi Kankaanniemi ps

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Vastalause 2/kok**

**Vastalause 2/kok**

**Yleisperustelut**

Ilman kestäväää taloutta meillä ei olisi suorituskykyisiä Puolustusvoimia, maailman parasta koulua, toimivaa terveydenhuoltoa tai hyvää joukkoliikennettä. Kokoomus on huolissaan hyvinvointipalveluiden tulevaisuudesta, yhteiskuntamme kriisinsietokyvystä ja talouden hitaasta kasvusta. Mitä kauemmin uudistuksissa viivytellään, sitä suuremmaksi julkisen talouden vahvistamisen tarve kasvaa. Mitä pidempään velkaantumisen annetaan jatkua, sitä heikommaksi rapautuu hyvinvointipalveluiden rahoitus pohja ja sitä kapeammaksi muuttuu taloudellinen kriisinkestokyky. Suomeen tarvitaan muutos.

Hallituksen viimeinen lisätalousarvioesitys on vaalikauden kuva. Velkaantuminen on ollut poikkeuksellisen voimakasta, ja menoja lisätään päätösperäisesti noin miljardilla eurolla. Erilaisia tukia toteutetaan eri suuntiin osin myös perustellusti. Tärkeitä menolisäyksiä vastaavia säästöjä ei ole kyetty tekemään. Kehysten ohi poikkeuslausekkeen perusteella viedään menoja, mikä ei aiheuta hallitukselle ikävää tehtävää tinkiä jostain vähemmän tärkeästä.

Hallituksessa on vähätelty velkaantumista, eikä korkoriski ole varauduttu. Nyt velkaantumisen riski on realisoitumassa. Lisätalousarviossa korkomenot nousevat 2,6 miljardiin euroon. Viiden vuoden kuluessa, kun nopeasti kohonnutta korkotasoa sovelletaan laajemmin julkiseen velkaan, nousevat korkokulut jopa neljään miljardiin euroon. Korkotason laskua ei ole näköpiirissä. Juuri tästä syystä julkisen talouden vahvistaminen olisi pitänyt aloittaa asiantuntijasuosituksen mukaisesti jo vaalikauden alussa, rakenteellisten uudistusten kunnianhimoa olisi pitänyt kasvattaa koronapandemian aikana ja jälleen Venäjän hyökkäyssodan aikana. Mitään ei ole tapahtunut.

**Hallitus ei kykene asettamaan menoja tärkeysjärjestykseen**

Julkisen talouden raju velkaantuminen edellyttää sitä, että menot asetettaisiin tärkeysjärjestykseen. Kokoomus on johdonmukaisesti tukenut välttämättömiä menolisäyksiä kriisiaikoina. Koronaepidemian välttämättömät terveysturvallisuuteen liittyvät menot tai Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamat turvallisuutta vahvistavat menot ovat myös välttämättömiä.

Julkisen talouden velkaantuminen vaarantaa yhteiskunnan kykyä varautua tuleviin kriisitilanteisiin. Talouspolitiikka on myös turvallisuuspolitiikkaa. Etenkin kriisien ja voimakkaan velkaantumisen keskellä tulisi kyetä toteuttamaan uudistuksia, joilla kasvaneet menot katetaan. Tulevissa kriiseissä tarvitaan myös taloudellista liikkumavaraa, eikä tulevien sukupolvien eväitä voi syödä kokonaan.

Samaa suositeltiin hallituksen itselleen tilaamassa raportissa. Koronakriisin keskellä hallitus tilasi suomalaisilta huippuekonomisteilta talouspolitiikan strategian ulos koronapandemiasta. Työryhmään kuului muun muassa Suomen ainoa taloustieteen Nobel-palkinnon voittanut henkilö. Syvän epävarmuuden keskellä elvyttävän talouspolitiikan lisäksi työryhmä suositteli voimakkaista rakenteellisista uudistuksista velkaantumisen vähentämiseksi. Toimia suositeltiin aloitettavaksi jo tämän vaalikauden aikana. Siitä huolimatta hallituksen velkaperintö on raskas ja sitä kasvattavat

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Vastalause 2/kok**

hallituksen tuloihin ja menoihin nettona tehdyt päätökset vuosittain lähes kahdella miljardilla eurolla.

Pääministeripuolue SDP on esittänyt talouspoliittisessa ohjelmassaan 400 miljoonan euron säästöjä julkisista hankinnoista sekä matka- ja tilakuluista. Pääministeripuolue tuskin on jättänyt tekemättä esityksiään jo budjettiprosessin aikana, sillä huoli velkaantumisesta on jaettu. Kokoomus tukee SDP:n ehdotuksia menosäästöistä vastapainona kasvaville menoille. Velkaantuminen on saatava taittumaan.

**Terapiatakuun toteuttaminen siirrettiin tuleville hallituksille**

Kokoomus on huolissaan nuorten hyvinvoinnista ja koulutuksen määrärahoista. Kokoomus on johdonmukaisesti esittänyt laatu- ja tasa-arvorahoituksen vakinaistamista vaihtoehtobudjeteissaan. Kokoomus on kyennyt asettamaan menoja tärkeysjärjestykseen siten, että velanotto vähenee ja tärkeisiin asioihin voidaan panostaa. Hallitus on lisätalousarviossa tullut Kokoomuksen linjalle ja vahvistanut laatu- ja tasa-arvorahoitusta.

Jonotusajat mielenterveyspalveluihin ovat kestäättömiä ja eriarvoistavia. Koronan myötä mielenterveyspalveluiden tarve on entisestään kasvanut niin lapsilla kuin aikuisilla. Mielenterveyden ongelmiin ei ole saatavilla yhdenvertaisesti ja riittävästi apua sosiaali- ja terveydenhuollon perustason palveluissa.

Kokoomus kannattaa Terapiatakuu-kansalaisaloitteen mukaista lakimuutosta, jolla taataan nopea pääsy hoidolliseen psykoterapiaan tai muuhun psykososiaaliseen hoitoon. Terapiatakuu rakentaisi Suomesta tällä hetkellä puuttuvan tehokkaan mielenterveyshoidon perustason. Kansalaisaloitteen taustalla olevien mielenterveysjärjestöjen mukaan työllisyysvaikutus varhain aloitetulla hoidolla voisi auttaa siirtämään vuosittain jopa 7 500 suomalaista sosiaalietuuksien piiristä työelämään, mikä vastaa hallituskauden aikana 30 000:ta uutta työllistynyttä.

Mielenterveyden oikea-aikainen hoito ja terapiatakuu olisi osa kestävästä koronakriisin jälkihoitoa sekä työllisyyden vahvistamista. Kokoomus on esittänyt vaihtoehtobudjetissa rahoituksen terapiatakuun toteuttamiselle.

**Maatalouden ongelmiin herättiin liian myöhään, liian vaatimattomilla ratkaisuilla**

Lisätalousarviossa kohdennetaan maatalouden tukemiseksi 90 miljoonaa euroa. Kokoomus ehdotti jo vaihtoehtobudjetissa mittaluokaltaan hallituksen esitystä vastaavat määrärahat nopeasti kohdennettavaksi maatalouden akuuttiin kustannuskriisiin. Kokoomus on huolissaan lannoitteiden ja polttoaineiden nopean hinnannousun vaikutuksista ruoantuotannon huoltovarmuuteen.

Hallitus vain lievittää maatalouden tuotannon rakenteellisia ongelmia jälleen uudella velkarahalla rahoitetulla paketilla sen sijaan, että se pyrkisi hakemaan pitemmän aikavälin pysyviä ratkaisuja. Ruoan arvoketjussa toimivat yritykset eivät halua jatkuvasti olla löysässä hirressä tai riippuvaisia valtion tuista. Tulevalle hallitukselle jää tehtäväksi uudistaa niin tuki- kuin sääntelypolitiikkaa ruoan arvoketjussa kannattavan, kestävä ja huoltovarmuuden turvaavan ruoantuotannon varmistamiseksi.

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Vastalause 2/kok**

**Hyvinvointialueille tarjottava rahoitus ei kohdennu hoitojonojen purkamiseen**

Momentille 28.89.33 ehdotetaan 350 miljoonan euron määrärahaa, joka ohjataan hyvinvointialueille hankeavustuksina. Valiokunnan käsittelyn yhteydessä ministeriöiden selvityksen mukaan määrärahatarve ei perustu hyvinvointialueiden ilmoittamaan täsmälliseen tarpeeseen, vaan neuvottelut määrärahojen lisätarpeesta käynnistetään vasta lisätalousarvion hyväksymisen jälkeen.

Laadukkaan ja kustannustehokkaan hoidon sekä julkisen talouden kannalta hyvinvointialueiden onnistunut käynnistyminen on välttämätöntä. Samalla kun uusien järjestelmien luomiseen sekä hoitojonojen purkamiseen kohdennetaan resursseja, tulisi luoda hyvinvointialueille selkeitä kannustimia kustannustehokkuuden parantamiseksi.

Kokoomus kiinnittää huomiota siihen, että valiokunnan kuulemisissa ja valiokunnalle toimitetuissa lausunnoissa ei ole muodostunut selkeää kuvaa hoito- ja palveluvelan tilanteesta. Erityisesti perusterveydenhuoltoa koskevat arviot ovat hyvin ylätasoisia. Kuulemisissa on myös jäänyt epäselväksi se, mihin perustuu määrärahan lisäämisen välitön tarve.

Kokoomuksen mielestä hoito- ja palveluvelkaa koskevia tietoja ja hyvinvointialueiden tarpeita olisi tullut tarkentaa ennen lisämäärärahojen myöntämistä. Lisäksi huolta aiheuttaa se, että määrärahaa ei pystytä suoraan kohdentamaan hoito- ja palveluvelan purkuun. Alueille myönnettävä määräraha voisi vaikuttaa hoiva- ja palveluvelkaan sekä jonojen purkuun vain välillisesti.

Hallituksen toiveena on ollut, että kun toiminnan käynnistämiseen osoitetaan erillistä määrärahaa, on valtion yleiskatteellisesta rahoituksesta mahdollista kohdentaa kullakin alueella rahoitusta hoito- ja palveluvelan lyhentämiseen. Tällöin on kuitenkin vaarana, että lisärahoitus ei lopulta kohdennu palveluiden saatavuuden parantamiseen.

Hoito- ja palveluvelan purkamisessa yhtenä pullonkaulana on ollut myös henkilöstön saatavuus. Valiokunnan kuulemisissa ei ole muodostunut selkeää kuvaa siitä, missä määrin rahoituksen lisääminen auttaa alueita parantamaan hoitoon ja palveluihin pääsyä, mikäli henkilöstöä ei kuitenkaan ole riittävästi saatavilla.

Kokoomus kohdentaisi määrärahoja tehokkaasti kustannusvaikuttavuutta parantaviin investointeihin sekä hoitojonojen purkamiseen esimerkiksi Kela-korvausta hyödyntämällä. Kokoomuksen mielestä on ollut hallitukselta valtava virhe ajaa alas Kela-korvauksia tilanteessa, jossa hoitojonot ovat ennätyksellisen pitkät ja julkinen terveydenhuolto on jo vahvasti kuormittunut. Kela-korvaukset ovat tehokas tapa kohdentaa rahoitusta hoitoon pääsyyn ja julkisen sektorin kuorman helpottamiseen. Yksityisen ja kolmannen sektorin palvelutuottajien työ tulisi hyödyntää tilanteessa, jossa julkinen terveydenhuolto on ylikuormittunut ja pula henkilöstöstä on valtava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään seuraavat lausumat:

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Vastalause 2/kok**

***Vastalauseen lausumaehdotus 1***

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo lisätalousarvioesityksen, jossa toteutetaan SDP:n ehdottamat säästötoimenpiteet tila- ja matkakustannuksista sekä hankinnoista.

***Vastalauseen lausumaehdotus 2***

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esitykset, kuinka se asettaa menot tärkeysjärjestykseen ja kattaa budjettikehysten sisältä määrärahat, jotka tulee rahoittaa kehysten sisältä.

***Vastalauseen lausumaehdotus 3***

Eduskunta edellyttää, että hallitus julkaisee erikseen tarkan ja yksityiskohtaisen selvityksen poikkeuslausekkeen perusteella kehysten ulkopuolelle siirretyistä menoista, jotta julkisesti voidaan arvioida, täyttävätkö ne muuttuneen turvallisuustilanteen välttämättömyyskriteerin.

***Vastalauseen lausumaehdotus 4***

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esityksen maataloustukijärjestelmän uudistamisesta, jonka avulla turvataan ruoantuotannon huoltovarmuus ja panostetaan tehokkuuteen sekä uudistumiseen.

***Vastalauseen lausumaehdotus 5***

Eduskunta edellyttää, että hallitus suuntaa hyvinvointialueille kohdennetusta rahoituksesta osan Kela-korvauksiin tehtyjen leikkauksien perumiseen.

***Vastalauseen lausumaehdotus 6***

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen terapiatakuusta, jolla varmistetaan pääsy psykoterapiaan tai muuhun vaikuttavaan psykososiaaliseen hoitoon kuukauden sisällä hoidon tarpeen havaitsemisesta perusterveydenhuollossa.

***Vastalauseen lausumaehdotus 7***

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee toimenpideohjelman yhdessä eri toimijoiden kanssa hoitojonojen purkamiseksi.

***Vastalauseen lausumaehdotus 8***

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin työllisyyden ja yrittäjyyden edistämiseksi ja työn kannattavuuden vahvistamiseksi.

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Vastalause 2/kok**

***Vastalauseen lausumaehdotus 9***

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin lasten tehohoidon toimintatapamuutoksen ja kehittämistoimen toteuttamiseksi niin, että lasten tehohoidon saatavuus saadaan turvattua.

***Ehdotus***

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus valtion lisätalousarvioksi vuodelle 2023 hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että edellä ehdotetut yhdeksän lausumaa hyväksytään.

Helsingissä 24.2.2023

Timo Heinonen kok  
Janne Sankelo kok  
Matias Marttinen kok  
Sari Multala kok

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Vastalause 3/kd**

**Vastalause 3/kd**

**Yleisperustelut**

Hallitus esittää viimeisessä lisätalousarviossaan määrärahojen lisäämistä 2,1 mrd. eurolla. Toisin kuin mietinnön yleisperustelujen toisessa kappaleessa annetaan ymmärtää, lisätalousarvion suurin menolisäys kohdistuu valtion velanhoitomeneihin, joihin esitetään lisäystä 1 073 miljoonaa euroa. Lisäys perustuu oletukseen lyhyen ja pitkän jakson korkotason jäämisestä 2,9 prosenttiin. Kuten mietinnössä todetaan, tällä korkotasolla valtionvelan korkomenot nousevat noin 2 586 miljoonaa vuonna 2023.

Seuraavaksi suurimmat menolisäykset esitetään hyvinvointialueiden rahoituksen vahvistamiseen (500 milj. euroa), työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle takautuvasti maksettavan määräaikaisen sähköhyvityksen kustannusten kattamiseen (388 milj. euroa) sekä määräaikaisten maatalouden ja vesiviljelyn kustannustukien maksamiseen (96 milj. euroa).

**Hyvinvointialueiden rahoitusmalli on yhä ratkaisematta**

Hyvinvointialueiden tulevaisuutta rasittaa kasvavan hoivan tarpeen, tiukkenevan budjetin, vähenvän työntekijäpoolin sekä kiristyvän lainsäädännön yhtäaikainen "neloishaaste". Hoitoalalle tarvitaan merkittävästi lisää työvoimaa yhä pienemmistä ja valitettavasti myös entistä heikommien voivista ikäluokista, mikäli hallituksen hoitajamitoitus ym. lupaukset aiotaan toteuttaa. Haaste on valtava. Työurien pidentäminen on väistämätöntä.

Kristillisdemokraattinen valiokuntaryhmä kannattaa hyvinvointialueiden sekä maatalouden kustannustukien lisärahoitusta, mutta muistuttaa, että hyvinvointialueiden rahoitusmallin ratkaisu jäi Rinteen-Marinin hallitukselta auki. Sote-uudistus saatiin eteenpäin mallilla, jossa hyvinvointialueita perustettiin liikaa ja osa niistä on jo lähtötelineissä jätetty taloudellisesti elinkelvottomiksi. Kuntien ja hyvinvointialueiden välinen kissanhännänveto on johtanut osaoptimointiin esimerkiksi kiinteistöjen käytössä. Vaikeat päätökset on näissäkkin kohden jätetty seuraavien hallitusten vastuulle.

Hallitus on lisäksi vaikeuttanut hoitojonojen purkamista mm. leikkaamalla yksityisten lääkärikäyntien Kela-korvauksia. Ottaen huomioon akuutin hoitajapulaa, on hyvin epävarmaa, onko perusterveydenhuollon hoitotakuun tiukentaminen 1.9.2023 alkaen alkuunkaan realistista — etenkin ilman yksityisen terveydenhuollon apua.

Esimerkiksi palvelusetelitä käyttämällä voidaan yksityisen sektorin resursseja hyödyntää hoitotakuun toteuttamisessa. Hoitoalan yritykset tarvitsevat kuitenkin selkeän näköalan siitä, millä mallilla niiden palveluita tullaan hyödyntämään.

Valiokunnan mietinnössä todetaan: "On mm. tärkeää, että alueet saavat tietojärjestelmät toimiviksi kokonaisuuksiksi, jotka tukevat ja edistävät palvelujen järjestämistä." Kristillisdemokraattinen valiokuntaryhmä toteaa, että sote-tietojärjestelmien valmistelussa olisi alun perinkin tarvittu enemmän kansallista ohjausta esimerkiksi kansallisten tietostandardien muodossa. Tätä työtä

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Vastalause 3/kd**

ollaan vasta nyt aloittelemassa, kun hyvinvointialueet ovat jo toiminnassa ja ne ovat jo tehneet tietojärjestelmähankintoja varmistamatta kansallisen tason yhteensopivuutta.

Sote-rahoitus on ns. yleiskatteellista eli hyvinvointialueet joutuvat niukkojen määrärahojen puitteissa tasapainottamaan budjettiaan lakisääteisten palveluiden järjestämiseksi. Harkinnanvaraiset etuudet, kuten esimerkiksi omaishoidon tuki, ovat hyvinvointialueilla ensimmäisenä leikkauslistalla, vaikka omaishoito on usein hyvin kustannustehokas hoivan muoto.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraavat lausumat:

***Vastalauseen lausumaehdotus 1***

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle viipymättä selvityksen hyvinvointialueiden rahoitustilanteesta ja sen kehityksestä seuraavien viiden vuoden aikana sekä esittelee vaihtoehdot hyvinvointialueiden rahoitusvajeen paikkaamiseksi.

***Vastalauseen lausumaehdotus 2***

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii viipymättä suunnitelman ja esityksen siitä, miten hoitajamitoituksen kiristys ja hoitotakuu on tarkoitus käytännössä toteuttaa hyvinvointialueilla.

***Vastalauseen lausumaehdotus 3***

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin sote-tietojärjestelmien yhteisten kansallisten tietostandardien luomiseksi.

**Sähköhyvitys rakennettiin hätäisesti**

Hallituksen valmisteleman määräaikaisen sähköhyvityksen kustannusten kattamiseen on varattu 388 miljoonaa euroa. Summa on huomattava. Tuki valmisteltiin hätiköidysti, ja se on saanut osakseen runsaasti arvostelua. Tuen kohdentumisessa on ongelmia johtuen erityisesti siitä, että kotitalouden tuloja ei ole pystytty huomioimaan myöntökriteereissä. Merkittävä osa tuesta ohjautuu näin varakkaimmalle väestöosalle eikä kannusta sähkön säästöön.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

***Vastalauseen lausumaehdotus 4***

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii viipymättä eduskunnalle selvityksen siitä, miten ja millä perustein määräaikainen sähköhyvitys on laadittu ja mitä tilanteesta on opittu.

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Vastalause 3/kd**

**Kotimaisen maatalouden kriisiin reagoitu jälkijättöisesti**

Kotimaisen maatalouden kustannustukipaketti on lisätalousarvioesityksessä kutistunut 98 miljoonaan euroon. Tukisumma on tarpeeseen nähden varsin vaatimaton ja tulee toivottoman myöhään ottaen huomioon, että maatalouden akuutti kustannuskriisi alkoi jo ennen Ukrainassa käyävää sotaa ja on pahentunut syvästi viimeisen vuoden aikana. Konkurssin partaalla olevilta maataloilta ja väsyneiltä viljelijöiltä on turha odottaa esimerkiksi investointeja ilmastotoimiin.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

***Vastalauseen lausumaehdotus 5***

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viipymättä eduskunnalle selvityksen maatalouden kustannuskriisin edellyttämistä toimista.

**Julkisen talouden velkaantumiskehitykseen ei puututtu**

Lisätalousarvio jää Marinin hallituksen viimeiseksi ja olisi ollut hallituksen viimeinen mahdollisuus tehdä toimenpiteitä julkisen talouden velkaantumiskehityksen pysäyttämiseksi ja suunnan kääntämiseksi kohti kestävämpää julkista taloutta. Ilman korjausliikettä vuonna 2040 julkinen velkasuhde nousee yli 100 prosenttiin. Lisäksi myös tulevien kriisien varalle on jätettävä pelivaraa.

Hallituksen viimeinen lisätalousarvioesitys ei kuitenkaan sisällä julkista taloutta vahvistavia toimia. Tehtävä jää nyt kokonaisuudessaan seuraavan hallituksen / seuraavien hallitusten vastuulle.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraava lausuma:

***Vastalauseen lausumaehdotus 6***

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii viipymättä kaikki hallinnonalat kattavan suunnitelman julkisen talouden vahvistamisesta.

***Ehdotus***

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että ehdotus valtion lisätalousarvioksi vuodelle 2023 hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että edellä ehdotetut kuusi lausumaa hyväksytään.

**Valiokunnan mietintö VaVM 46/2022 vp**  
**Vastalause 3/kd**

Helsingissä 24.2.2023

Sari Essayah kd